

3. Завстний С. О., Пономарьов О. С., Пазиніч С. М. Філософія впливу : монографія. Харків: Савчук О. О.; НТУСГ ім. П. Василенка. 2011. – 204 с.

УДК 378.147:159.9

Демідова Ю. Є., Горобець М. М., Несен А. А.

м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ЛІДЕРІВ-УПРАВЛІНЦІВ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

«Будь тією зміною, яку ти хочеш побачити в світі»

М. Ганді

Початок нового тисячоліття знаменує перехід людства від індустріальної моделі розвитку до інформаційної. Це обумовило появу нових викликів та необхідність вирішення проблемних питань у багатьох сферах людської діяльності. Ці обставини ставлять кардинально нові вимоги перед системою освіти і виховання, особливо у сфері формування та професійної підготовки еліти, зокрема, лідерів. Відповідальність має бути частиною стратегії, а не просто комплексом заходів у сфері взаємовідносин у суспільстві, і ключова роль в цьому питанні відведена лідерам – тим, хто приймає рішення і несе відповідальність за успіх або поразку в межах своєї компетенції [2]. Значну роль у формуванні особистості майбутнього лідера-управлінця відіграє духовне та моральне виховання, його екологічна освіта, оскільки від сформованого у нього світогляду залежатиме екологічна стратегія організації, яку він очолить.

Лідер має розвиватися у всіх сферах та гармонійно утворювати баланс між проявом своїх особистісних якостей та впливом, який він здійснює на зовнішнє середовище, зокрема, у сфері екології. Оптимізація взаємовідносин суспільства і природи, прогресування підприємств

цілеспрямовано впливають на природне середовище. Не завдати відповідної шкоди природі є неможливим без знань екологічних систем. Екологічна частина спрямування лідера є невід'ємною та якісною частиною управління та будівництва послідовності керування людьми [1].

Ми вважаємо, що не існує єдиного рішення екологічних проблем, виникаючих у результаті різноманітних суспільних відносин, тому розвиток екологічної компетентності лідерів-управлінців та формування у них відповідальності у цієї сфері є одним з шляхів вирішення цих екологічних проблем і покращення навколишнього середовища.

Сучасний погляд на лідерство дослідники К. Danter, D. Griest, G. Mullins, E. Norland визначають як процес впливу, що відбувається в контексті взаємовідносин між лідерами та послідовниками, і передбачає встановлення бачення, вирівнювання ресурсів та надання натхнення для досягнення взаємного інтересу. Хоча існує багато теорій лідерства, жодна з них не є загально визнаною в екологічному лідерстві. Однак трансформаційне лідерство визначається більш вагомим в дослідженнях екологічних лідерів, і ця теорія є корисною для розуміння та пояснення поведінки екологічних лідерів. Ми згодні з визначенням цих дослідників щодо ролі трансформаційного лідерства як такого, що спонукає послідовників впливати на певні цілі, які являють цінності та мотивацію як лідерів, так і послідовників. На думку цих науковців, трансформаційне лідерство включає культурні та соціальні перспективи вирішення складних екологічних питань. Суспільство залежить від відповідальних керівників, які реагують на час та місце у ситуації зменшення природних ресурсів та зростаючої деградації довкілля [3].

Норман Л. Крістенсен-молодший висловив свою точку зору на екологічне лідерство у передмові до книги «Екологічне лідерство дорівнює істотному лідерству», і вона нам дуже імпонує. Він заявляє, що для лідерства в навколишньому середовищі є чотири компоненти: межі,

пріоритети, невизначеність та дії. Серед найцікавіших характеристик екологічних питань: в якій мірі ці питання торкаються практично всіх сфер життя. Наприклад, рішення про вирубування лісу в одному регіоні може прийняти тільки лідер та зупинити руйнування екологічного стану природи. Вирішення таких екологічних проблем вимагає спілкування, розуміння та співпраці між різними суб'єктами влади, потребує сильного, відповідального та впевненого лідера [4].

J. Gordon та K. Berry переконливо стверджують, що вирішення визначених питань орієнтовано на проблеми системного мислення. Ми згодні з цими дослідниками в тому, що ефективні екологічні лідери повинні бути культурними, соціальними та інституційними елементами, які зможуть реалізувати плани про покращення планети. Екологічні проблеми видаються безмежними, тоді як ресурси, які використовуються для вирішення цих проблем, обмежені, тому лідери повинні мати можливість встановлювати чіткі пріоритети серед потреб та вимог. Невизначеність є головним викликом для лідерів у багатьох обставинах, але особливо в тих, які пов'язані із середовищем незнання, мінливості та складності. Зв'язок між лідерством та діями описується як зміна. Успішне лідерство залежить від чітко викладеного бачення цілей, а також моделей, які з'єднують дії, що призводять до змін [4].

Екологічні лідери, які пропагують екологічну стійкість, вселяють бажання захищати природне середовище у процесі прийняття рішень та дій, мають сприятливий вплив на людство [1].

Таким чином, формування відповідальності у майбутніх лідерів-управлінців в контексті екологічної освіти є одним із вирішальних факторів створення ефективної сучасної екологічної стратегії людства та одним з пріоритетних завдань вищої школи.

Література. 1. Білецька Г. А. Підготовка кваліфікованого фахівця еколога як один із шляхів вирішення екологічних проблем / Г. А. Білецька // Зб. праць за матер. всеукр. наук.-практ. конф. «Шляхи вирішення

екологічних проблем урбанізованих територій: наука, освіта, практика», Еко-Хмельницький № 5. – Хмельницький: Технологічний університет Поділля, – 2003. – С. 156–158. 2. *Ковальчук Т. В.* Завдання, форми і методи екологічного виховання // Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2. *Ріпко І. В.* Роль духовності при формуванні відповідальності у лідерів XXI століття / І. В. Ріпко // Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: тези доп. Міжнар. наук.-теор. конф. студ. і аспір., 7 – 8 квітня 2015 р., м. Харків: у 3 ч. Ч. 1. – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – С. 4 – 5. 3. *Danter K, Griest D, Mullins G, Norland E.* Organizational change as a component of ecosystem management. / *Society and Natural Resources.* 13, 2000. – P. 537-547. 4. *Gordon J. C., Berry K. J.* Environmental Leadership Equals Essential Leadership: Redefining Who Leads and How [Електронний ресурс] / J.C. Gordon, Joyce K. Berry. – New Haven & London: Yale University Press, 2006. – 164 p. – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=LEPWT4P6nSAC&oi=fnd&pg=PR5&ots=diwXU6NgEk&sig=HBMFVfTGCWJJt9c8WEyXt2yMpds&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Дата звернення 22.03.2020)

УДК 378.147:159.9

Демідова Ю. Є., Оконешиківа М. М.

м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО МАЙБУТНОГО ПСИХОЛОГА-ЛІДЕРА В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Одним з важливіших завдань сучасної вищої школи є екологічна освіта майбутніх фахівців, тому що перед суспільством стоять найпотужніші проблеми, пов'язані з нестабільністю природного середовища. Дослідники всіх сфер життєдіяльності людства займаються питаннями екології. Ці питання також торкаються професійній діяльності